

ÖRKÉNY ISTVÁN:
PISTI A VÉRZIVATARBAN
Groteszk játék két felvonásban

1969–1979

MÁSODIK RÉSZ

Tavas van. Béke van. A béke első perce.

RIZI *mámorosan, a kezében tányér.* Polgártársak! Vége a háborúnak! Felszabadult az ország! *Még boldogabban.* Bejglit vegyenek!

A Papa, a Mama, akik oldalt ültek, lassan felállnak.

MAMA *megnézi a bejglit, egy velőtrázó sikoly.*

PAPA *a Mamát támogatva, de maga is rekedten.* Hát a fiam? Nem találta meg?

RIZI. De megtaláltam.

PAPA. Nem adta át?

RIZI. Áadtam, csak nem volt ideje megenni. Én vagyok az oka. Összecseréltem az egyenruhákat: nem az oroszok vonultak be, hanem a németek jöttek vissza.

MAMA *remegő hangon.* És?

RIZI *lehajtja a fejét, hallgat.*

PAPA. Tarkón lötték?

RIZI. Nem, felkötötték mint antifasisztát.

MAMA. Már megint? Hányszor fogom még meggyászolni a fiamat? Azért ez sok egy anyának!

RIZI. Megértem önt. De most új világ lesz, asszonyom. Érdemes mindent előről kezdeni.

PAPA. Még egyszer előről? Annak, aki annyiszor csalódott? *Keserűen legyint.*

RIZI. Tavasz van. Béke van. Tele vagyunk bizakodással... *Barátságosan a háttér felé tessékeli őket.* Menjenek haza. Ilyenkor, háború után, mindig felszökik a születések száma. *A szülők elmennek. Zene: Tavaszi zsongás. Rizi egyedül marad, töpreng.* Miért is biztatom őket? Nem elég, hogy mindig ráfizettek a sugallataimra? Még szerencse, hogy ha az egyik Pisti megszűnik lenni, helyébe lép a következő. Ezt ne úgy értsék, hogy az embernek egy akasztás meg se kottyán. Sőt. Mégis azt mondom, hogy jó lesz mindent előről kezdeni, úgyszólván a semmiből... *Nevet.* Nem is úgyszólván... *A szülők belépnek. A Mama, karján a semmit hozza, és szoptatja, mintha egy bepólyázott újszülött volna. Fehérfityulát köt, átváltozik ápolónővé, úgy siet a Mama elé.* Már itt is van? Emlékszik rá, mit mondtam? Amiből nincs sok, ezentúl megsokasodik... *Édeskésen, gügyögve.* No, kismama! Hogy vagyunk? Gratulálok!

TEVÉKENY *fehér köpenyben, mint szülész.* Hagyjuk, nővérke, hagyjuk. Minek a dolgokat

szépíteni? *A Mamához.* Hát, asszonyom, bele kell nyugodni. Ez egy nagyon ritka eset, ezerből... Ezerből? Tízezerből egy!

RIZI. No, és mi lesz ennek a kis huncutfuncutnak a neve?

PAPA. Pisti.

TEVÉKENY. Nővér, nővér, ne heccelje már őket... *A szülőkhöz.* Asszonyom, uram. Nem kell bánkódni. Önöknek még számos szép gyerekük lehet. No de ez, ugyebár, mint önök is látják, semmi.

MAMA. Így azért nem szabad beszélni, doktor úr. Nem állítom, hogy ez egy normális, háromkilós gyerek, de azért neki is joga van élni, azt hiszem.

RIZI *szuggesztíven.* Csendet kérek. *Mindenki ránéz, ő pedig behunyt szemmel hallgatja és mondja a sugallatot. Zene.* Mit hallok? Lesz egyszer egy ügyvéd Korzika szigetén, akinek egy napon szintén kisfia fog születni. És akkor ő azt fogja mondani a feleségének: „Te, Laetitia, mondok valamit. Adjuk neki a Napóleon nevet.”

PAPA *csalódottan.* Napóleon? De hiszen az a múlt! Ő csak volt!

RIZI *bosszúsan.* Volt, lesz, volt, lesz, mindig ezzel vannak megakadva... Hiszen a lesz nem más, mint az előre látható volt! *A nem létező újszülöttre mutat.* És én megmondom: akár semmi, akár nem semmi, ebből ember lesz. Nagy ember. Valaki. Aki sose szédül, és nem üti meg magát... Hirtelen felfénylik, és aztán csak izzik, sistereg! Én őt fönt látom, nagy magasságban, ahová föl sem ér a mi tekintetünk. *A Mamához, természetes hangon.* Gratulálok. *A szülész és Rizi elmennek. A szülők odalépnek egy asztalhoz, amin egy borosüveg áll. Gyengéden nézik.*

MAMA *büszke mosollyal.* Nézd, már mekkora!

PAPA. És milyen kis vasgyúró!

MAMA. Apja fia.

PAPA. Mi hová tartozunk?

MAMA. A Dimitrov téri általános iskolába.

PAPA *a palackhoz.* No, mész suliba? *A feleségéhez.* Bizony, megnőtt! Múlik az idő. Vidd szépen, írasd be. *A Papa elmegy, a Kimért mint igazgató egy asztalnál ülve fogadja a Mamát.*

MAMA *a földre tett palackhoz.* Megjöttünk! Köszönj az igazgató bácsinak.

KIMÉRT *idegesen nézi a palackot.* Parancsol, asszonyom?

MAMA. Beiratkozni jöttünk.

KIMÉRT. Pardon, bocsánat... Hol a kislány? Mert én nem látok semmit.

MAMA *nevet.* Mert ez nem kislány, hanem kisfiú... Pistinek hívják. Tessék, itt vannak az összes iratai.

KIMÉRT *nézi az iratokat, nézi a borosüveget. Nyugtalan.* Az iratok rendben vannak... De azért... Van egy kis bibi.

MAMA. Bibi?

KIMÉRT. Kérem, asszonyom. Ide kizárólag normális, egészséges, hús-vér gyerekek járnak, öközöttük a kisfiú nem érezné jól magát. Miért nem íratja be a Csökkent Képességű Gyerekek Iskolájába?

MAMA. Ott már voltunk, de nem vettük föl. A mi gyerekünkben ugyanis nem ilyen vagy amolyan képességek hiányoznak, hanem ő maga nem a szokásos módon létezik.

KIMÉRT. Hanem, ha szabad kérdezni, hogy?

MAMA. Nem akarom előtte mondani... *Közelebb lép.* Ő, kérem szépen, csak egy kis vákuum.

KIMÉRT. Vákuum?

MAMA. Igen. Ezzel a kis szépséghibával született. De nagyon ambiciózus.

KIMÉRT. Ezt én nem vonom kétségbe, asszonyom. De miért kell egy vákuumnak iskolába járnia?

MAMA *zokog*. Írni-olvasni se tanulhasson meg? Ő csupa tudásszomj, igazgató úr!

KIMÉRT *fönláll, vigasztalja az anyát*. Ne tessék sírni, hiszen fölveszem... Csak azt nem tudom, hogy padba ültessem-e, vagy betegyem a hűtőszekrénybe?

MAMA *átadja a palackot*. Mindegy. Neki csak az a fontos, hogy üveg vegye körül. Tessék, itt van! De el ne ejtse, igazgató úr! *Kimért óvatosan átveszi az üveget, és ki akarja nyitni. Utánaszól. Ki ne nyissa!*

KIMÉRT *elkapja a tenyerét a palack tetejéről*. Miért?

MAMA. Mert bekapja az ujját. *Búcsút int*. Pá, fiam!

FÉLSZEG *belép, körültekint*. Hol a laboratórium?

RIZI HANGJA. Itt.

FÉLSZEG. Várni kell? *Leül*. Szívesen várok. Most, amikor már válogathatok? Az iskolában, az utolsó tanítási napon, pályaválasztási kérdőíveket kaptunk. Én azt írtam: mindegy, csak jó magasan legyen... *Fölnéz*. Mert oda vágyom. Pilótának, sziklamászónak, tetőcserepezőnek... Vagy újjáépíteni a lerombolt hidakat.

RIZI *laboránsnőnek öltözve, fehér köpenyben, kezében cédulával kilép, belepillant*. Maga következik? Álljon föl. Nézzen le. Nem szédül?

FÉLSZEG. Nem. *Hasra esik*.

RIZI *följegyz*. Magaslati munkára alkalmas. Pisilt is, fiatalember?

FÉLSZEG. Tessék? Kellett volna?

RIZI. Hát nem tele hólyaggal jött?

FÉLSZEG. Kérem, én akkor is pisilek, ha nem akarok. De minek?

RIZI. Magaslati munkára jelentkezett, amihez orvosi vizsgálat kell, amihez itt kell jelentkezni vizeletvizsgálatra. *Poharat ad*.

FÉLSZEG *elfordul. Zene: Chopin. Visszaadja a poharat*. Tessék parancsolni.

RIZI *átviszi a laboratóriumba, beadja*. Ki következik? Halló! *Belenéz a papírba*. Pisti! Nem jött el? Ilyenek maguk, mai fiatalok. Ki tudna még egy adagot nyomni magából? A kedves elvtársa helyett?

FÉLSZEG *átveszi a poharat*. Nagyon szívesen. *Elfordul, erőlködik. Zene: Chopin. Visszaadja a poharat*.

RIZI. AZ a másik el se jön... A régi világban egy inasgyerek mert volna ilyesmit csinálni? *Átveszi a poharat, kimegy. Közben. Megvagyunk. Hozom a Pisti vizeletét. Kilép a színről, visszajön*. A vizeletük normális. Mind a ketten mehetnek tanfolyamra.

FÉLSZEG. Köszönöm szépen... *Átmeget a szín közepére, az időmúlást jelezve*. Mondjátok, fiúk. Emlékeztek még Pistire? Együtt végeztük el a hároméves tanfolyamot, de én a színét se láttam soha. Pedig már fél éve itt dolgozik a gyárban.

TEVÉKENY *besiet, szuggesztív, csupa lendület. Körülmutat*. Ez a gyár. Ez a gyár! Ez a gyönyörű nagy gyár! És én vagyok az igazgatója. *Asztalhoz ül, csenget*.

SZŐKE LÁNY *titkárnő, blokkal a kezében az asztalhoz lép*.

TEVÉKENY. Időnkint, hogy önbizalmat merítsek, le szoktam diktálni az önéletrajzomat. Írja, kedvesem. Életem folyása elég változatos. Ezt annak köszönhetem, hogy teremtő képzeletem van, és ízig-vérig forradalmár vagyok. Megvan?

SZŐKE LÁNY *tetszéssel*. Forradalmár vagyok.

TEVÉKENY. Így aztán fölfigyeltek rám, s lett belőlem londoni követ... Ott még nem tudtam csodákat művelni. Angliában tudniillik angolul beszélnek. *Mosolyogva*. Csak megemlítem mint érdekességet: igen helyett azt mondják: Yes.

SZŐKE LÁNY. Yes? *Nagyot nevet*.

TEVÉKENY. Aztán foglalkoztam tudománnyal, egyházi ügyekkel, sporttal. Utoljára a jéggyárba kerültem. Ó, azok a nehézfejű értelmiségiek! Erősködtek, hogy a víz csak zérus fokon fagy meg. *Nevet*. Zérus! De én megmagyaráztam nekik, hogy ez csak a víz szubjektív tudata. Ahogy az ember hajlamos azt hinni, hogy a Föld lapos.

SZŐKE LÁNY. Megértették?

TEVÉKENY *nevet, legyint*. Még ma is azt hiszik, hogy amit azelőtt csináltak, az volt az igazi jég. Írja, kedvesem. Gyors egymásutánban egy csomó jelentős posztot töltöttem be, és mindenütt megálltam a helyem. *Büszke mosoly*. Elmondhatom, hogy annyi mindenfélehez nem értek, ami már sokoldalúságnak számít...

SZŐKE LÁNY *csodálattal*. El is hiszem!

TEVÉKENY. Ezt a gyárat még csak két hónapja igazgatom. De hadd legyen az életrajzom teljes. Mit is gyártunk itt, kedvesem?

SZŐKE LÁNY. Létrákat.

TEVÉKENY. Létrákat? Ó! Láthatnék egyet? *A Szőke Lány csak hátranéz. Belép az I. Férfi létrával. Föllállítja, ő maga mellé lép.*

TEVÉKENY *az I. Férfira mutat*. Ez az?

SZŐKE LÁNY. Nem. *A létrára mutat*. Ez.

TEVÉKENY *becsmérlően*. Ez? *I. Férfihez*. Akkor maga elmehet. Ezt nevezik itt létrának? Amikor maguk azt mondják, létra, ez a vacak jut eszükbe?

SZŐKE LÁNY *lázasan*. Ugye? Mert nekem se tetszett.

TEVÉKENY. Írja. Mától kezdve ötször ekkora létrákat csinálunk.

SZŐKE LÁNY. Ó, istenem, uram.

TEVÉKENY. Később még nagyobbakat. Felhőkarcolók nőnek ki a földből. Azokhoz felhőkarcolónyi létra kell.

SZŐKE LÁNY. De szép is lesz, ott, fön, a magasban!

TEVÉKENY *nézi a létrát*. És két lába van neki? Minek?

SZŐKE LÁNY. Mert másképp eldő, az ember leesik.

TEVÉKENY. Leesik, leesik... Miért kell a legrosszabbra gondolni? Forradalom van, kedvesem. Dübörög alattunk a föld. Ki nézi most, ha egy ember leesik?

SZŐKE LÁNY *egy kis kétellyel*. Ez igaz, de... Hát a forradalom nem az emberért van?

TEVÉKENY. Ismerem ezt, még a Jéggyárból... Jegyezze fel: a forradalom legfőbb akadálya az ember.

SZŐKE LÁNY. Milyen izgalmas.

TEVÉKENY. Írja: mától kezdve egy lábú létrákat csinálunk.

SZŐKE LÁNY *még lázasabban*. Még az is sok. Minek neki láb?

TEVÉKENY. Majd később. Maga még fiatal. Mindent csak lassan, fokozatosan. Lesz még olyan létra, ami az égisz ér.

Rizi bejön, kézenfogva vezeti a Félszeget.

RIZI. Ne a földet nézze. Ott keresse fönt, a magasban! *Észreveszi a Tevékenyt és a Szőke Lányt, ő is fölneéz.* Nos, mit mondtam? *Fölkiabál.* Jó napot, Pisti. Rizi vagyok.

TEVÉKENY. Kiről beszél? Lát valakit?

RIZI. Valakit? Én a jövőbe látok. Ott voltam, amikor megszületett, és a szülőknek, akik pedig nem vártak tőle semmit, megmondtam, ez a fiú fölível, fölsistereg...

TEVÉKENY *a Szőke Lánynak.* Hallja?

RIZI. Én őt egy borzasztó magas létra csúcsán látom. Csak azt hittem, hogy akkora létra nincs.

TEVÉKENY *büszkén felmutat.* Itt van. Minálunk. *A Szőke Lányhoz.* Most pedig hívja össze a gyár munkásait.

A szereplők bejönnek.

Itt vannak mindnyájan? Figyeljenek ide. *A kétágú létrára mutat.* Mától fogva látni sem akarom ezeket a kezdetleges tákolmányokat. Új világ lesz! Eddig azt néztük, hová lépünk. Lesütött szemmel éltünk. Vízszintesen gondolkoztunk. De ebből elég! Nem vagyunk kukacok! Ott a helyünk a magasban! Létezésünket, mely mostanáig értelmetlen volt, betölti az a boldog tudat, hogy Pisti odafönt van, és hogy mi is, férfiak, nők, egészségesek és betegek, a kételkedők kivételével, eljuthatunk oda. Minden embernek joga van fölneézni a magasba, a jövőbe, ahol Pisti van.

I. LÁNY. Pisti! Pisti! Életem legszebb perce.

MIND *ütemesen.* Pisti, Pisti, Pisti, Pisti, Pisti!

FÉLSZEG *mintha föl akarna emelkedni.* Engedjenek! Repülni akarok!

KIMÉRT *utcaseprőnek öltözve besiet, seprűjével integet Pistinek.* Itt söpörtem a járdát! Mindig csak lenéztem, mást se láttam, csak szemetet, szemetet... Te vagy a mi emberünk, Pisti!

TEVÉKENY *a Szőke Lányhoz.* Értesítse a sajtót, a rádiót.

SZŐKE LÁNY *blokkot vesz elő, mindig lapoz egyet, jegyez.* Amit följegyzett, már meg is valósult. Megvan. Tele vannak az újságok Pistivel.

TEVÉKENY. Helyes. És ne felejtünk el Pistiről utcát elnevezni.

SZŐKE LÁNY. Megtörtént. Egy utcát, egy habos tortát, egy stadiont és egy vörös bort neveztek el Pistiről. Valamint a bécsi szeletet ezentúl Pisti szeletnek hívják.

TEVÉKENY. Jól van. Várjon, öntessen szobrokat. Több millió gipszből öntött, hatszor hat centiméteres szoborra van szükség. Kész? Az emberek gyújtsanak gyertyát Pisti szobrai előtt.

SZŐKE LÁNY. Mindenütt égnek a gyertyák. És most jött egy sürgöny. Pisti kitüntetését kapott.

TEVÉKENY *fölkiabál.* Gratulálok! *A többiekhez.* A mai napot ünnepnek nyilvánítom. Saját kezemmel akarom a mellére tűzni a kitüntetését. *Rizi, Félszeg és az Utcaseprő kiabálnak, ritmikusan.* Pisti!

MIND. Pisti, Pisti!

TEVÉKENY *a Szőke Lányhoz.* Hallgat? Nem hisz benne?

SZŐKE LÁNY. Dehogynem. Csak amikor rágondolok, nem jön ki szó a számon. *Egy székre áll, onnan néz föl.* Pisti! Pisti!

TEVÉKENY. Akkor jó! Egyáltalán, van valami kimutatás arról, hogy voltaképpen hányan is hisznek Pistiben?

SZŐKE LÁNY. Van. *Lapoz a füzetben, belenéz, meglepetten.* Ezt nem hittem volna. A Statisztikai Hivatal jelenti, hogy az egész országban már csak egyetlen ember tagadja Pisti létezését.

PISTI *rendesen öltözve, de mezítláb bejön. Mentegetőzve.* Én vagyok az. De higgyék el, nem tehetek róla. Úgy jöttem a világra, hogy be voltam oltva a kételkedés mérgével. Nem hittem semmiben. Például a nehézkedési erőben sem. Engem spárgával kellett a járókához kötözni, különben a mennyezeten mászkáltam, mint a legyek... Egyszer almát mentem lopni, de fölestem a fára, és csúnyán megütöttem magam. Csak azóta hiszek a gravitációban, amióta a fizikatanárom a táblára írta a képletét. És így voltam mindennel. Higgyék el, nem könnyű így élni, szálkának lenni az emberek szemében, megküzdeni mindennel, ami másoknak természetes. Én csak hajnalba nyúló vitákból értettem meg, hogy hol van előre, hátra, jobbra és balra, kedd, csütörtök, péntek és északnyugat. *Zsebéből egy pár zoknit vesz elő.* És ennek soha sincs vége. Tessék idenézni. Látják? Bemegyek egy üzletbe, ahol egy kedves és normálisnak látszó kisasszony lukat beszél a hasamba, hogy ezt a vacakot zokninak hívják, és lábravaló. *Nevet.* Mondom, ne fáradjon, angyalom, úgymint hiába, én szkeptikus vagyok.

SZŐKE LÁNY. Pedig igaz! *Lelkesen.* Ennek zokni a neve! És nézze meg jobban. Olyan, mint egy láb.

KIMÉRT *lehúzza a cipőjét.* Nekem is ilyen van.

TEVÉKENY. Húzza már föl! Értse meg, ember, maga egy logikus világban él.

PISTI *a lelkes arcokat látva.* Mindnyájan ezt mondják? *Leül, föl húzza a zoknit, hitetlenül, majd bizakodva nézi a lábát, óvatosan rááll.* Bizony, ez zokni. Kérem, tény, ami tény, és engem tényekkel meg lehet győzni. De remélem, most már megértik, hogy miért kételkedem Pisti létezésében, pedig minálunk is ott a szobra, ég előtte a gyertya, de hiába, minden hiába, én addig nem tudok hinni, amíg – mint ennek a zokninak az esetében – meg nem győződöm a létezéséről.

KIMÉRT. No, ez nem lesz nehéz. Annál is inkább, mert őt is Pistinek hívják.

TEVÉKENY. Tessék, jöjjön ide. *Mind várakozó mosollyal nézik Pistit.* Ide, a létrához. És nézzen föl.

PISTI *odamegy, leguggol, és a földön kezd kaparászni. Mindenki nevetve biztatja:* „Nem ott!” „Az lent van.” „Rossz helyen keresi.”

FÉLSZEG *karon fogja Pistit, fölmutat.* Ott van. Odafönt!

PISTI *szabadkozva.* Néha eltévesztem. Még csak két hónapja tudom, hol van fönt. *Fölnéz.*

TEVÉKENY. Remélem, látja.

PISTI. Mint említettem, szkeptikus vagyok. A zoknit is láttam.

TEVÉKENY. Majd mindjárt meggyőzőm magát. *Beköti a szemét.* És most mit lát?

PISTI. Mit lássak?

TEVÉKENY *fenyegetően.* Ott, messze fönt.

PISTI. Mit?

TEVÉKENY *fenyegetően.* Egy emberi alakot.

PISTI. Férfit vagy nőt?

FÉLSZEG. Vak maga? Férfi az illető.

TEVÉKENY. 170 centiméter magas.

KIMÉRT. A haja barna.

FÉLSZEG *lelkesen.* És milyen jóképű fiú.

TEVÉKENY. No ugye. *Fenyegetően*. Remélem, már látja?

PISTI. Még olyan elmosódón.

KIMÉRT. Gyerünk! Csak akarni kell!

TEVÉKENY. Elég már ebből a бүdös kételkedésből. Látja, vagy nem látja?

PISTI *megfélemlítve*. Mint magamat. Tisztán, élesen. Most integet. Szervusz, druzsám! Az utolsó kételyem is elmúlt. Olyan ember lettem, mint más.

TEVÉKENY. Erre iszunk egyet. Meghívom, vegyen részt az ünnepségen. *Halk tánczene. A Tevékeny Pistibe karol, kivezeti, a többiek követik. Csak a Szőke Lány marad.*

SZŐKE LÁNY *boldog mosollyal kezd beszélni*. Most már bevallom: bennem is volt egy parányi kétely. De velem csoda történt: megtanultam hinni, és megtaláltam magam... *Fölnéz*. Hallod? Felhallatszik? *Egyre jobban átforrósodva*. Fél ötkor berreg az ébresztőóra. Még sötét van. Az egyik sötétségből a másikba nyílik a szemem. Fölkelek. Mosakszom. A kávé már állva hajtom föl. Egy és egy negyedórát villamosozom. Öt perccel fél nyolc előtt blokkolok. Mihelyt belépek, szól a telefon. Nyolc házi, négy városi vonalam van, és egy külön vonala az igazgatónak. Igen, mondom. Nem, mondom, kapcsolom, mondom, átadom, mondom. Sose hittem, hogy létezem. Azt hittem, csak hang vagyok, csak fül vagyok, a telefonkagyló folytatása. Így múltak a napjaim. *Fölnéz*. Halló! Föhallatszik? *A rendes hangján*. De most az is megszépült, ami elmúlt. Az én sok vonalam kapcsolódik valahová, a hangom továbbít valamit, én magam is bekötődtem egy körbe, amelynek a közepe ő... *Fölnéz*. Egész nap szól a telefon, átforrósodik a fülemen a kagyló, majdnem mindig őrá van szó. *Fölnéz*. Először érzem fontosnak a hangomat. Ha rá gondolok, forogni akarok. *Táncol, mintha egy férfi tartaná a karjában*. Milyen izmos vagy. Milyen férfias vagy. Boldog vagyok. Szeretlek. *Sebesen forog*.

TEVÉKENY *belép, megáll, elmosolyodik*. Táncolnak? Jól teszik. Milyen szép pár.

SZŐKE LÁNY *kibontakozva, lassan megáll*. Igazgató elvtárs. Bocsánatot kérek. Szerelmes vagyok.

TEVÉKENY. Jól teszi, kedvesem. Menjen feleségül Pistihez.

SZŐKE LÁNY. Mehetek? Igazán? Jaj, csak nincs hozzá merszem. Ő olyan nagy, én egy kis porszem. Mit is tudok róla? Tulajdonképpen semmit.

TEVÉKENY. Megértem magát. Menjen át, kedvesem, a személyzeti osztályra. *A Szőke Lány elindul. Túloldalt a Kimért, mint káderes, már ott ül az asztalnál.*

SZŐKE LÁNY. Odamegyek!

KIMÉRT *már messziről megálljt int*. Álljon meg és kössön zsebkendőt az orra elé.

SZŐKE LÁNY. Nem vagyok náthás.

KIMÉRT. A zsebkendő arra szolgál, nehogy engem az arckifejezése befolyásoljon. Kiről van szó? Csak a nevet mondja, egészen szenvtelenül. Tehát a név?

SZŐKE LÁNY. Pisti.

KIMÉRT. Pisti? Csak csupa jót fog hallani... *Kinyit egy könyvet, ujjával végigfut a sorokon*. Már mondom is. Ő, kérem szépen, 87 Pisti. Le lehet venni a zsebkendőt.

SZŐKE LÁNY *leveszi a zsebkendőt*. Mintha 87 Pistit tetszett volna mondani.

KIMÉRT. Csodálkozik? Nálunk a pisti mértékegység, mint a liter, a kiló vagy a karát. Persze, magát az zavarja, hogy épp arra kíváncsi, akiről a mértékegységet elneveztem. Ma már országszerte pistiben számolunk... Figyeljen. 87 pisti nagyon nagy szó. Az illető mehet esti egyetemre, rá lehet bízni egy méntelep vezetését, elvégezhet vakbél- vagy prosztataműtétet, de koponyalékelést csak kellő ellenőrzés esetén. Meg van elégedve?

SZŐKE LÁNY. Nem.

KIMÉRT. Kevesli az eredményt? Hát tudja meg, hogy 100-as pisti még nem élt a világon. Jézus

Krisztusnak is, ha itt dolgozna nálunk, legfőljebb 95 pistije lenne. És ha meggondoljuk, hogy vannak 20-as, 7-es, sőt mínusz 27-es pistik is, akkor ezzel a 87-tel elégedett lehet.

SZŐKE LÁNY. Nem is keveslem. *Föláll, indulni akar.* Én vele magával akarok beszélni. Tudniillik a felesége leszek.

KIMÉRT *méltatlankodva.* De minek vele beszélni?

SZŐKE LÁNY. Hogy megismerjem.

KIMÉRT. Mi nem bízunk az emberekben. Teljesen szavahihetetlenekké válnak, mihelyt róluk van szó. Ami a maga Pistijéről megtudható, benne van ebben a könyvben.

SZŐKE LÁNY *indulófélben.* De nekem ő kell. A tekintete, nevetése, könnye, a hangja csengése... És hogyha megbetegszem, átvirrasztja-e velem az éjszakát.

KIMÉRT. Csupa hiábavalóság. Az effélét a mamájától kérdezze, ne tőlem.

SZŐKE LÁNY. Odamegyek. *Átvág a színen, ahol kitárt karral várja a Mama.*

MAMA. Mindent tudok. *Egy ölelés.* Titokban imádkoztam: bár házasodna meg. Hadd gratuláljak. Neki is vannak hibái, de meglásd, boldog leszel vele.

SZŐKE LÁNY. Itthon van?

MAMA *egy koffert gurít be.* Itt, itt, kis menyem. Hozom neked Pistit.

SZŐKE LÁNY *ellágyul.* Ő benne van?

MAMA *ünnepélyesen.* Benne, benne. Az én kincsem, mindenem, egyetlenem.

SZŐKE LÁNY. Kap levegőt?

MAMA. Amennyi neki kell. Ő nem nagyigényű.

SZŐKE LÁNY. Kinyithatom? *Egy székre áll.*

MAMA. Hadd ezt meg nekem, ő most világhírű, de én? Mintha nem is anya szülte volna. *A kofferbe néz.* Fiam, fiam!

SZŐKE LÁNY. Pisti, Pisti! Tessék már kivenni belőle.

Zene.

MAMA. Csak szépen, sorjában. Látod? *Mindent megmutat.* A csörgője. Az első tejfoga. Egy kanalas orvosság, kanyaró ellen.

SZŐKE LÁNY. Nem a csecsemőkorára vagyok kíváncsi.

MAMA. Hát jó. Az iskolai bizonyítványa. Látod, színjeles. És ebben a borospohárban érettségizett.

SZŐKE LÁNY. Borospohárban? Hogyhogy?

MAMA. Megmondtam: vannak kisebb-nagyobb rendellenességei. De nézd: egy mellkasi röntgen. Makkegészséges. Itt egy koncertjegye. Mozart a kedvence.

SZŐKE LÁNY. Igazán? Nekem is.

MAMA. Látod, hogy összeilletek? És amíg fiatal volt, imádott festegetni. Nézd. *Felmutat egy doboz olajfestéket.* Nem szépítek semmit. Tudod-e, hogy a te Pistid lopott?

SZŐKE LÁNY. Ő? Mit?

MAMA. Olajfestéket. Nesze, tedd el.

SZŐKE LÁNY. Minek?

MAMA. Hogy legyen egy emléked az ifjúkorából.

FÉLSZEG *hirtelen átvág a Mama és a Szőke Lány között, akik némán állva maradnak. A Félszeg mosolyog, mintha elnézést kérne.* Bocsánat. Egy pillanat az egész. Csak egy emlék az ifjúkoromból. Ó, te szép, te felejthetetlen ifjúság! Utaztam egyszer. Tehervonaton, de mindegy, imádok utazni. Gyönyörű volt a táj. Kétoldalt erdő, csupa sudár, magasba törő fenyő, mintha mindegyik ugyanazt kiáltaná, hogy föl, föl, föl! És akkor befutottunk egy kis állomásra. És most jön az emlék. Megszólint egy hang, a peron felől, talán az állomásfőnöke: „Halló, figyelem. A vonat huszonöt percig áll. Ki lehet rakni a halottakat.” *Mosoly.* Kiraktuk őket, egy sort így, egyet úgy, mint a hasábfát, aztán továbbmentünk, és újra a fenyők, hogy föl, föl, föl! Csak eszembe jutott. Hiszen oly szép ez a világ, oly zöldek a fenyvesek!... Gyerekek, utaztok majd ti is. *Kihátrál.*

MAMA *nyújtja a dobozt.*

SZŐKE LÁNY. Nem kell, tegye el! Én őt akarom.

MAMA. Ez is ő.

SZŐKE LÁNY *gyanút fog.* Ő? Süsse meg, kérem, az összes emlékeit. Én a bőre melegét akarom érezni, a keze simogatását. És gyereket akarok tőle, sok-sok kicsi Pistit.

MAMA. Gyereket? Tőle? *Nevet.* Arra, fiacskám, várhatsz.

SZŐKE LÁNY *gyanút fog.* Mi az? Mit nevet? Mondja csak, ennek a kis hibás Pistinek van füttyülője vagy nincs?

MAMA. Füttyülője? Nem tudom. Én csak az anyja vagyok.

SZŐKE LÁNY. Hát ezt ki tudhatná egy anyánál jobban?

MAMA. Én? Mit tudok én róla? Csak ülök és várok, nézem az órát, és lesem az ajtót, nyílik-e már?

SZŐKE LÁNY. Milyen anya maga? Vár és vár! Menjen utána, keresse meg.

MAMA. Mást se csinállok.

SZŐKE LÁNY. És? Rátalált?

MAMA. Nem.

SZŐKE LÁNY *döbenten.* És belenyugodott?

MAMA. Állandóan olvasom az apróhirdetéseket, hátha egy Pisti keresi az anyját. Időnként én is hirdetek: „Pisti, jelentkez! Szerető anyád.”

SZŐKE LÁNY. És az eredmény?

MAMA. Semmi. Nem olyan nagy baj. Attól, hogy sose látom, még lehet benne hinni.

SZŐKE LÁNY. Hinni? Csak hinni? És semmi mást, csak hinni? És én ehhez menjek hozzá? És ettől várjak gyereket?

MAMA. Próbáld meg. Mert ha nem tudsz benne hinni, akkor ő csakugyan nem létezik. Csak egy kis vákuum.

SZŐKE LÁNY. Vákuum?

MAMA. Hogy pontos legyenek: légüres tér. Vagyis semmi. De látod, még így is mire vitte?

SZŐKE LÁNY *kétségbeesetten hátrál.* Semmi?

MAMA. Miért? Az nem elég? Mi csak a semmit szerethetjük, mert csak a semmit adhatjuk egymásnak.

SZŐKE LÁNY. Szégyen, gyalázat! Alávaló, piszkos hazugság! Csalás!

MAMA. Ezek a fiatalok. Ezek a telhetetlen mai fiatalok. *Zene. Szőke Lány kiszalad, a Mama ellenkező irányba kitolja a koffert. Harsonaszó, zene. Belép a Tevékeny a többiekkel.*

TEVÉKENY. Kedves külföldi delegációk, foglaljanak helyet a tribünön. *Két szereplő leül.* A hazai küldöttségek álljanak ide. *A kisfiúhoz.* Hát ti?

KISFIÚ *virágcsokorral.* Mi vagyunk a VI. kerületi pistipistik.

TEVÉKENY. Ti maradjatok ott!... Az ünnepséget megnyitom.

Harsonaszó. Fényt. *Fény vetül rá, I. Férfi piros párnán hozza a kitüntetést.* Kedves ünneplők! Tisztelt meghívottak! Eljött a perc, amikor Pisti mellére tűzöm a kitüntetést. Álljanak fel! *Éljenzés, taps.* Kedves Pisti, legyen szíves, másszon le.

Mindenki fölneéz, vár, nem történik semmi.

FÉLSZEG. Talán csak nem hallja. *Fölkiabál.* Pisti! Öreg cimborám! Papec!

RIZI. Ne ijesztgesse, mert épp gondolkozik.

TEVÉKENY *fölemeli a kitüntetést.* Kedves Pisti, itt a kitüntetése... *Harsona.* *Egy pillanatot vár, aztán természetes mozdulattal kitűzi a saját mellére a kitüntetést.* *Elérzékenyül, hangja elcsuklik.* Köszönöm. Amit tettem, nem magamért, nem a dicsőségért, hanem... hanem mindenkiért tettem. Az egész emberiség... Bocsánat. Nem tudok beszélni. Mulassanak jól. *Egy keringő, néhányan táncolnak.*

SZŐKE LÁNY *feldúltan az igazgatóhoz szalad.* Baj van. Nagyon nagy baj van. Pisti nincs.

TEVÉKENY. Mit beszél? Őt ünnepeljük.

SZŐKE LÁNY. Hiába. Ő egy kis vákuum. *Fölsír.* Légüres térhez nem tudok férjhez menni.

TEVÉKENY *fenyegetően.* Vákuum? Hogy érti ezt?

SZŐKE LÁNY. Úgy, hogy ő nem létezik. Nincs. Nincs! Nincs!

TEVÉKENY. Vonja vissza!

SZŐKE LÁNY. De ha nincs! *A Tevékeny intésére a bőrkabátos I. és II. Férfi bejön, némán közreveszik a Szőke Lányt, kivezetik.*

TEVÉKENY *ingerülten körülneéz.* Mit bámulnak? Vagy talán hallottak valamit? *Mindenki hátrahúzódik.*

FÉLSZEG *megpróbálja tréfára venni.* Mintha én. Mintha azt, hogy nincs.

TEVÉKENY. Mi nincs?

FÉLSZEG *kacarászva fölmutat.* Ő meg ez az egész. De ha akarja, letagadom. Nem hallottam semmit.

TEVÉKENY. Késő. Már híre ment. *Körülmutat.* Látja, hogy súgnak-búgnak?

FÉLSZEG. Számít az? Tessék őket is lecsukatni.

TEVÉKENY. Maga kis optimista. Nem olyan egyszerű. Egy egész országot nem lehet börtönbe csukatni.

FÉLSZEG. Végszükség esetén sem?

TEVÉKENY. Akkor sem. A lakosság egy részének mindig szabadlábon kell lennie.

FÉLSZEG. És most mitévők leszünk?

TEVÉKENY. A legjobb, ha magunk végzünk ezzel az egésszel. Porrá zúzzuk, amit megalkottunk.

FÉLSZEG. Nem kár érte? Hiszen mindenki elhitte.

TEVÉKENY. Volt, nincs. Rázott már le szilvát?

FÉLSZEG. Fáról? Igen.

TEVÉKENY. Akkor menjen át a létra másik oldalára... *A Féltség átmege.* Fogja? *A többiekhez.* Húzódjanak el! Vissza! *A Tevékeny meg a Féltség a láthatatlan létrába kapaszkodnak, és meghintáztatják. Aztán hátraugranak.* Hátra! Gyorsan! Az istenért, vigyázzanak! *A szereplők félkörben állnak, és lassan, rémülten hátrálnak. Mindnyájan a magasba néznek, de tekintetük, mintha egy zuhanó testet követne, lassan lefelé fordul. Üvegsörömpölés hallatszik.*

FÉLSZEG. Zuhan! Kapják el! *A földet nézi.* Hát ez mi?

TEVÉKENY. Semmi. Néhány üvegszilánk.

PISTI. És a mi Pistink?

TEVÉKENY *komoran.* Nincs többé. Az örök üdvösség fényeskedjék neki. Háromnapos országos gyászt rendelék el. *Komor csönd. Pisti a fényfoltához lép, leveszi sapkáját.*

PISTI. Isten nyugosztaljon, Pisti. *Gyászinduló. Az igazgató fekete karszalagot ölt. A Szóke Lány és a Mama fekete fátylat. Zeneszórá kivonul a temetési menet, csak Rizi marad a színen.*

RIZI *megettörve.* Nem jó ezt újra meg újra végignézni. Úgy látszik, öregszem. Nem válnak be a sugallataim, kihagy a memóriám. Néha már azt sem tudom, mit csináltam holnap. *Más hangon.* Szegény Pisti! Már megint mibe hecceltem bele... Egy pillanat. *Behunyja a szemét, a sugallatra várva.* Bocsánat. Azt hittem, a sugallat. Néha jön, néha nem jön. Nem baj. Volt egyszer egy Pisti, mint a mesében. És a második meg a hetedik meg a tizenhetedik mindig az előző Pisti helyébe lép. Ezt értsék úgy, hogy a világon van egy Pisti méretű hézag, amit valakinek be muszáj töltenie... *Most csak a szemét hunyja le, legyint.* Nem érdemes várni. Kinézünk valakit a telefonkönyvből. *Fellapozza a könyvet, olvassa.* Jaj, mennyi Pisti! Nyugalmazott kereskedelmi iskolai igazgató. Ez öreg. Kutyafürdő. Nem érdekes. Aranyhaltenyésztő... *Elgondolkodik.* ...Nem hangzik rosszul. Aranyhalakra mindig szükség van... Főhadnagy. Nem, nem. Már volt egyszer katona, de nem vált be. Nicsak, Pisti, boldog ember... Ezt felhívom. *Nincs telefon, nem tárcsáznak. A két színész a közönség felé beszél, olyan hangon, mint a telefonba.* Halló.

PISTI *belép a szín túlsó oldalán.* Halló.

RIZI. Aludt már?

PISTI. Igen. De rosszul. Mit óhajt?

RIZI. Szólítson Rizinek. Néha belső parancsot kapok, és akkor föl hívok valakit... Igaz, ezúttal nem kaptam sugallatot. Bevallom, vaktában hívtam föl, mert a telefonkönyvben az van: Boldog ember.

PISTI. Akkor az a tavalyelőtti könyv.

RIZI. Hogy érti ezt? Ma már nem boldog?

PISTI. Asszonyom... Gizi?

RIZI. Rizi.

PISTI. Rizi. Nehéz ezt megmagyarázni. Én hosszú ideig aranyhalakat tenyésztettem.

RIZI. Mit mond? Hát ez nem egy másik Pisti?

PISTI. Ahány Pisti van a telefonkönyvben, mind én vagyok. És van még egy zsoké, aki elhízott. Annak nincs telefonja, de ő is Pisti, mint a többiek.

RIZI *lelkesen.* Jaj, de szép. Örülök, hogy megismertem... Az én szememben, tudja, élni annyira, mint vállalkozni... De mondja. Hogy mert ennyifélebe belekezdeni? Más embernek egy foglalkozás is elég.

PISTI. Ma már nekem is. De volt egy év, egy-két izgalmas, forró esztendő, amikor az ember fiatal volt, és mindenhatónak érezte magát... Hol van az már! Felejtük el.

RIZI. Hát mi történt? Belefáradt? Nem bírja erővel, idegekkel?

PISTI. Száztízest mellkasom van, prima idegeim... Másról van szó. Amit úgy szerettem, attól

idővel megrettentem.

RIZI. Ettől a sokféleségtől?

PISTI. Igen. Rosszul alszom. Ha kinyújtom a karomat, elkezd remegni a kezem. Kár, hogy nem láthatja.

RIZI. Mitől remeg?

PISTI. A félelemtől.

RIZI. Maga fél? Egy ilyen vállalkozó kedvű ember? Mitől?

PISTI. AZ ember több dologtól félhet egyszerre. *Ideges lesz, mozogni kezd, egyre jobban látszik rajta a félelem.* Én tulajdonképpen mindentől félek. Félek az emberektől, de félek egyedül a szobámban. Félek a feleségtől, a három fiamtól és magától is, kedves Rizi.

RIZI. Ha látna engem, mindjárt megszűnne félni. Egyszerű, másokon segíteni kész asszony vagyok. Híres a diós süteményem.

PISTI. Elhiszem, kezét csókolom. És mégis. Az ajtócsapkodástól is félek, de még jobban attól, ha halkán nyomják le a kilincset. A kulcslyuktól nagyon félek, és még ennél is jobban a smirglitől. Nem tudom, ismeri-e ezt az érzést?

RIZI. Nem.

PISTI. Örüljön neki. Ha rágondolok, felborzad a hajam. De nemcsak a tárgyak rémisztgetnek. Saját magamtól is félek, például a hangomtól, a tüsszentésemtől vagy attól, hogy egyszer le találom nyelni a nyelvemet, hogy elvesztem a hallásomat, holnap a látásomat, holnapután az egyensúlyérzékemet. Nem merek a tükörbe nézni, mert hátha egyszer nem látom meg a tükörképemet. Elmúlt dolgoktól is tudok félni: attól, hogy kiskoromban véletlenül rám dobnak egy párnát, s én megfulladok.

RIZI. Borzasztó.

PISTI. Még a saját testrészeimtől is félek. Lehúzom a cipőm, nézem a meztelen lábam, és reszketek...

RIZI *lassan lázba jön.* Kérem, hallgasson meg. Én egy tehetetlen, tavasza múlt asszony vagyok, de néha megszólal bennem egy hang, kapok egy intést, és akkor nem férek a bőrömbe... Én magát nem ismerem, de most, ahogy magára gondolok, valami nyugodt érzés fog el, valami szelíd ringás, ami a békesség forrása; a bölcső ring így, a csónak ring így... Szeret csónakázni? Várjon. Nem is csónak. Nem is víz. Egy lágy, világoskék közeg, amiben nem kell többé félni... Most ne válaszoljon. Még egy kicsit figyelnem kell. Csak egy percet kérek. *Egy kis csönd. Aztán hosszú csengetés hallatszik.*

PISTI. Halló.

RIZI. Várjon. Még nem hallom tisztán.

PISTI. Ajtót kell nyitnom. Mindjárt jövök. *Csak egy fordulatot tesz az ajtó felé. Belép a két bőrkabátos.*

I. FÉRFI. Pisti?

PISTI. Igen.

II. FÉRFI. Önnek volt száztíz méter mellbősége?

PISTI. Nekem.

I. FÉRFI. Tanított a kereskedelmi iskolában?

PISTI. Igen.

II. FÉRFI. Vasárnaponként eljárt kirándulni?

PISTI. Eljártam.

I. FÉRFI. Zsoké is volt?

PISTI. Voltam.

II. FÉRFI. Belügyminiszter is?

PISTI. AZ is.

I. FÉRFI. És külügyminiszter?

PISTI. Szintén.

II. FÉRFI. Aranyhalakat is tenyésztett? Kuttyákat is trimmelt?

PISTI. Igen, kérem.

I. FÉRFI. Akkor kövessen feltűnés nélkül.

PISTI. Máris. *Elindul, megáll.* Épp telefonáltam. Szeretném befejezni a beszélgetést.

II. FÉRFI. Ha nem tesz célzást a helyzetére, befejezheti.

PISTI *visszalép a helyére, a közönség felé fordul, mint előbb.* Halló!

RIZI. Halló! Ki jött?

PISTI. Két ismerős a felettem levő lakásból. Be kell fejeznem a beszélgetést.

RIZI. Mi történt?

PISTI. Visszacsap a kályhából a füst.

RIZI *nevet.* És maga kéményseprő is?

PISTI. AZ is vagyok.

RIZI. Benne sincs a könyvben... De nagyon vigyázzon, nehogy beleessen.

PISTI. Beleesni? Egy kéménybe?

RIZI. Kútba, kéménybe, mindenbe bele lehet esni. Szegény jó uram is így pusztult el. Hát majd hívjon föl később.

PISTI. A viszontlátásra.

RIZI. Drukkolok magáért. Minden jót.

*Pisti a két férfitől közrevéve, átmegy a színen.
Zene.*

A törvényszék tárgyalótermében vagyunk. Az asztalnál ül a Kimért mint bíró, jobbján a Tevékeny mint ügyész, balján a Féltség mint védő.

BÍRÓ hármat koppant a ceruzájával. Két kísérője bevezeti Pistit, aki nincs megbilincselve, de két kísérője a vállánál úgy közrefogja, mintha harapófogóban fogná. Odakormányozzák a bírói emelvény elé.

BÍRÓ *hangja zord, ünnepélyes.* Pisti?

PISTI *azt se tudja, hol van, de szemmel láthatóan fél.* Értetlenül nézi a bírót, hirtelen megfordul, mintha menekülni akarna, de a két férfi válla összezárul, s őt újra a bíró felé fordítják.

BÍRÓ *Pistire mutatva, nagy nyomatékkal.* Pisti?

PISTI *jobbra-balra néz, egérutat keres, de mozdulni sem tud. Végül félénken bólint.* Pisti.

BÍRÓ fölláll. A védő és az ügyész is feláll. A bíró egy súlyos vád hangsúlyával szólal meg. Pisti kiribicsi kalamajkó réri.

PISTI megretten, hátranéz, kinek szólták e szavak, aztán összeszedi erőit. Kérem szépen, mit tetszett mondani?

BÍRÓ nagyobb nyomatékkal. Kiribicsi kalamajkó réri!

PISTI. Nem értem!

ÜGYÉSZ mély megvetéssel Pistihez lép. Kiribicsi kalamajkó réri! A bíró koppant, az ügyész visszaül.

PISTI rémülten. Egy szót sem értek. Tolmácsot akarok! A bíróság gúnyosan nevet.

BÍRÓ mint aki megelégedte a huzavonát, fenyegetően mutat Pistire. Kiribicsi!

PISTI ijedten magára mutat. Pisti? Mindenki komoran bólint. De mi ez itt? Bíróság? Mit tegyek? Mit mondjak? Mit akarnak tőlem? Hirtelen felordít. Ártatlan vagyok.

VÉDŐ Pistihez lép, vállára teszi kezét, jóindulattal magyarázza, milyen értelmetlen a tagadás. Pisti kiribicsi, Pisti kalamajkó, Pisti réri. Visszaindul, ujjával figyelmezteti Pistit. Pisti!

PISTI értetlenül. Milyen szavak ezek? Én vagyok kiribicsi? Vagy elkövettem valamit, ami réri? Ez valami rémálom lehet csak!

BÍRÓ feláll, mint aki utoljára figyelmezteti a vádlottat. Kiribicsi.

PISTI dühös lesz, erélyesen tiltakozik, de már a bíróság szavaival. Hazugság! Ne kiribicsi! Ne réri!

VÉDŐ odamegy hozzá. Ne?

PISTI. Ne.

VÉDŐ behízselgően. Láne.

PISTI bizonytalanul ismétli. Láne?

ÜGYÉSZ felháborodva hátralöki székét, Pistihez lép, gúnyosan ismétli. Láne! Becsmérlően nevet.

BÍRÓ. Kiribicsi? Öklével az asztalra csap.

PISTI minden erejét összeszedi. Láne! Láne! Láne!

ÜGYÉSZ feláll, szúrósan nézi Pistit. Kiribicsi! Hangosabban. Kiribicsi! Harsogva. Kiribicsi! Elővesz egy csattantót, amelyet a tornatanárok használnak, csattant.

Bevonulnak a szereplők. Ők a betanított tanúk. Katonásan felsorakoznak.

ÜGYÉSZ hármat csattant, és olyan hangsúllyal, mintha azt mondaná: egy-kettő-három! Ap! Appe! Appeap!

MIND a tanúk kórusban, Pistit nézve, Pistire mutatva, háromszor megismétlik. Kiribicsi kalamajkó réri! Sarkon fordulnak, kivonulnak. Pisti réműlettel néz utánuk.

SZŐKE LÁNY megfordul, hisztérikus hangon a mellét verve. Kiribicsi, kiribicsi, kattó... Zokogva kiszalad.

PISTI segítséget keres, de érzi, hogy alulmaradt. Egyre bizonytalanabb. Kattó? Néma várakozás. Kattó? Nyomasztó csend. Mint aki beismerő vallomást tesz. Kattó.

ÜGYÉSZ a győztes hangján. Kiribicsi kattó?

PISTI megsemmisülve. Kiribicsi kattó.

BÍRÓ ítéletet hirdet, mindenki fölláll. Pisti kiribicsi, Pisti kalamajkó, Pisti kattó.

A két férfi közreveszi Pistit, kivezetik.

RIZI *besiet*. Ne tegyék, baj lesz. Hiszen tudják, ártatlan. *Kívülről a csattanó öt csattanása – öt lövés – hallatszik. Aztán a két kísérő visszajön, vigyázzban megáll a bíró előtt, aki biccent.*

SZŐKE LÁNY *bejön*. Minden szenvedéstől félek, a félelemtől viszont szenvedek. Egyszer két bőrkabátos megkérdezte, de igazán csak úgy odavetve, minden fenyegető hangsúly nélkül, tennék-e vallomást a vádlott ellen. Tettem. *Hisztérikusan elismétli hazug vallomását*. Igenis, hogy kiribicsi, méghozzá kattó. Ezt én tőle magától hallottam, hang nélkül mondta, hogy más ne értse, ahogy a halak beszélnek. *Utánozza a halak tátogását*. Ezt eskü alatt vallom. Ő kihasználta a mi tiszta hitünket, a bizalmunkba férközött, de elárult, bemocskolt mindent, ami szent. Kössék föl. Kössék föl. *Megtörve*. Igenis, kérem. Eszem a húsából. Természetes dolog. Ez nálunk szokás. Dózsából is ettem. Őt is megeszem. Isten engem úgy segítjen. Ámen. *Zene, a Sorsszimfónia. Megtörtén leül, maga elé mered*. Félek a halottaktól. A halottak igazától. *Rizihez, aki középen áll, ahogy máskor is szokott, amikor sugallatra vár*. Kérem, de mondja meg őszintén, könyörgöm, ne kíméljen: egy halott Pistinek is lehet igaza?

RIZI. Lehet. Nálunk ez elég gyakori eset.

SZŐKE LÁNY. Segítsen, kérem. Hogy éljek így, ezzel a tudattal? Mit követtem el? Valami rosszat? Csak nem dől össze ez a világ?

RIZI *a főntről érkezett sugallatra figyel*. Csendet kérek. Nem hallom tisztán. Úgy látszik, légköri zavarok vannak. *Hallgatózik*. Mi ez? Tűzijáték? Mennydörgés? Ágyúdörgés? *Fölkiált a sugallatnak*. Lassabban! Hangosabban! Micsoda? Most meg ez a ropogás! Ha szabad kérnem, egy kicsit tagoltabban! Mi? Hogy? Kolbászháború? Hordárháború? Nahát! Polgárháború! Van ilyen szó? Van? *A Szőke Lányhoz*. Azt mondja, van.

FÉLSZEG *alig lehet ráismerni, szerénységét leküzdötte, már messziről integet, boldogan jelenti, mint egy megszállott*. Megtaláltam! Rájöttem! Jó újságot mondok! Minden megváltozik! Új fejezet kezdődik a világtörténelemben! *Közben mindvégig boldog mosollyal forgatja ki a zsebeit, nyilván egy cédulát keres*. Nekem persze nincsenek jóslataim, se sugallataim... A fenét. *Egy másik zsebben kezd kotorászni*. Mindjárt. *Sugárzó arccal*. Tegnap jöttem rá, véletlenül. Egy ilyen nagy felismerés mindent megszüntet, ami előtte volt. *Egy másik zseb*. Az ember két lábra állt, és érvénytelen lett a négykézláb. Rájöttünk, hogy nevetni tudunk, és ezzel érvénytelen lett a szomorúság... Nem, ez nem jó példa. No végre. *Talál egy cédulát, belenéz, csalódottan összegyűri*. Ez nem az. Tehát, kérem, hogy miért kellett kínlódni, csalódnia, újra nekimenni, újra megbukni... Erről van szó. Röviden: megtaláltam az élet értelmét. Mi az élet, mi a halál, hol az a mezsgye, ahol az ember jár, vagyis hogy mi az én szerepem... *Egy zsebet kifordít, üres, visszafordítja*. Nekem, ennek a porszemnek, a természet kegyetlen körforgásában, és hogy ezen a káoszon, a hömpölygő boldogtalanságon mégis a ráció az úr... *A nadrágzsebéből egy darab spárga végét húzza ki. Boldogan húzza a spárgát, mely egyre jön, jön, de aztán kijön a vége is, és nem talál semmit. Kirohan*.

A szereplők, akik a fentieket egyre növekvő kíváncsisággal, majd izgalommal hallgatták, már sorfalat állnak, és várakozva néznek kifelé. Visszasiet, kezében ruhaakasztó, rajta férfiruha. Megint csupa bizakodás az arca, miközben a zsebeket végigkutatja. Kivesz egy papirost. Boldogan. Mi ez? Gyászjelentés! *Olvas*. Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy egyetlen fiunkat, a mindenki által szeretett pistipistipistit ártatlanul kivégezték. Ezennel meghívjuk barátait, ismerőseit és tisztelőit, hogy vegyenek részt mártírhálált halt gyermekünk temetésén, majd az azt követő tüntető felvonuláson, mely a Rádió megostromlásával folytatódik, és polgárháborúval, valamint fővárosunk rommá lövésével fejeződik be. Ez a gyászjelentés belépőjegyül is szolgál, mely a barikád innenső és túlsó oldalára egyformán érvényes. Az utcai harcok reggel nyolckor kezdődnek, és – félórás ebédszünet közbeiktatásával – este hatkor érnek véget. Közreműködésért fizetésemelést vagy órabérjavítást senki sem igényelhet, járandóságát azonban munkahelyének pénztáránál mindenkinek kifizetik. Figyelem! Tizenhat éven aluliaknak csak könnyű gyalogsági fegyverek szolgáltatathatók ki, a szülők írásbeli

engedélye alapján azonban Molotov-koktélok kiskorúak is hajigálhatnak, de csak abban az esetben, ha nem zavarják a polgárháború rendjét és a közlekedés biztonságát. Másfelől viszont érzékeny lelkületű felnőttek, akik a terror megaláztatásai következtében kisebbségi érzésben szenvednek, és ennek következtében álmukban fogukat csikorgatják, evés közben magukat leeszik, továbbá – de hisz ez én vagyok! – izgatottságukban sokszor bevizelnek, lelki egyensúlyuk visszanyerése érdekében jelentkezzenek a lakhelyük szerint illetékes barikádokon. *Boldogan mutatja a cédulát. Meggyógyulok! Rohanok! Pisti, nem haltál meg hiába! Kisiet, majd elnézést kérően visszafut.* Sajnos, azt a cédulát, amire az élet értelmét följegyeztem, még mindig nem találtam meg. Talán mert szétázott a tisztítóban. *Kifelé figyel.* Mi az? Lőnek már? Mindjárt jövök! *Elsiet. Zene, a Sorsszimfónia.*

RIZI *könnyeivel küzdve.* Az én szegény Pistim. Már megint, és most is én hajszoltam bele. Miért nem hagytam, hogy tenyessze békén az aranyhalakat? *Sír. Csöngetés. Rizi erőt vesz magán, megtörli szemét, púdert hint arcára.*

TEVÉKENY *aktatáskával, mint lakásügynök, besiet.* Kezét csókolom. A hirdetésre jöttem. *Körülnéz.* Ez volna az?

RIZI. Igen. Ön kétszoba-halost keres?

TEVÉKENY. Én mindenféle lakást keresek. Nem magamnak, asszonyom, ügyvédi irodában dolgozom, és a lakásközvetítés a mellékkeresetem.

RIZI. Hát akkor segítsen. El akarok innen menni. Gyökeresen változtatni akarok az életemen.

TEVÉKENY. Nem lesz nehéz, kérem. Rengeteg a lakáscsere. Az emberek valami másra, valami jobbra vágnak... Erkély is van?

RIZI. Van, kérem. Látja a kilátást? Teljesen déli fekvés, ötödik emelet, ahonnan a Sas-hegy csúcsára látni.

TEVÉKENY. Szép!

RIZI. Szép? Páratlan, gyönyörű, egyetlen a maga nemében.

TEVÉKENY *jegyez.* Tehát Joliot-Curie tér három, ötödik emelet, két szoba, hall, kilátással a Sas-hegyre. Fürdőszoba, konyha... Önnek mi a kívánsága?

RIZI. Ó, nekem mindegy. Csak innen el.

TEVÉKENY. Alkalmasint kisebbit szeretne.

RIZI. Nem okvetlenül.

TEVÉKENY. Tehát két szoba hall, csak más városrészben... Lehetne Pesten?

RIZI. Nem, nem. Budához ragaszkodom.

TEVÉKENY. Van is valamim, fönt a Várban.

RIZI. Déli fekvés?

TEVÉKENY. Déli fekvés, szép kilátás.

RIZI. A Sas-hegyre?

TEVÉKENY. A Gellérthegyre.

RIZI. Ezt ne kívánja. Ha a Sas-hegytől megválnék, mintha kitépnék a két szemem.

TEVÉKENY. Ezt is megértem. De hát akkor nem marad más hátra, mint hogy itt, magán a Joliot-Curie téren keressünk valami megfelelőt.

RIZI. Hát miért ne?

TEVÉKENY. És van is egy. Innen az ötödik ház. Tavaly lett kész.

RIZI. Ismerem. Nem felel meg. A kilátás miatt.

TEVÉKENY. De hát onnan is a Sas-hegyre látni!

RIZI. Csak más látószögből! Mit képzelsz? Tönkre akarja tenni az életemet?

TEVÉKENY. Jaj, dehogy. Én egy szép lakást akarok önnek szerezni, hogy változtatni tudjon az életén.

RIZI. Gyökeresen.

TEVÉKENY. Igen. Már meg is van.

RIZI *örömmel*. Igazán? Hol?

TEVÉKENY. Ennek a háznak az ötödik emeletén.

RIZI. AZ ajtószám?

TEVÉKENY. Kettes. A liftajtóval szemben.

RIZI *egy kis csodálkozással, aztán elégedetten*. Nézze meg az ember... Az én lakásom.

TEVÉKENY. Megfelel?

RIZI. Hát persze. És mivel tartozom?

TEVÉKENY *névjegyét ad át*. Csekélység. Kéthavi házbér. Majd postán tessék elküldeni. Csókolom a kezét, asszonyom, és minden jót az új lakásban. *Lassan elmegy*.

RIZI *eközben*. Köszönöm. Hiszen értik: háborúk, forradalmak, reng a föld, recsegnek-ropognak a falak... És az, ami van: a menedék. Az ember megszokja, megszokják a barátai, odaszoknak a kliensei... *Csöngetés*. No, látják. Tessék. *Gyászszalaggal a karjukon, gyászos arccal bevonul a Tevékeny, a Kimért és a Féltség*.

TEVÉKENY *Rizihez*. Hallotta? *Rizi csak rábólint*. Már megint! De ő tehet róla! Mamlasz volt világéletében az a szerencsétlen.

KIMÉRT. Mamlasz? Talán tehozzád képest. De az én szívem vérzik, mert a jobbik énem veszett oda a barikádokon.

FÉLSZEG. Nekem a példaképem! Az, akinek magamat megálmodni se mertem. Az ő emberi arcának az enyém csak torzképe volt... *Sóhaj*. Mindegy. Vége.

KIMÉRT. Mindennek vége.

TEVÉKENY. Vége. *Elővesz egy orvosságos fiolát*. Megkínálhatlak?

KIMÉRT. *Ő is elővesz egy fiolát*. Köszönöm. Van nálam.

FÉLSZEG. Nálam is. *Mindnyáján kivesznek egy tablettát*.

RIZI. Jaj, szegénykéim. Mit vesznek be maguk?

TEVÉKENY. Gyorsan ölő mérget. Velünk tart, asszonyom?

RIZI. Az a legkevesebb. Pisti nélkül nem élet az élet. *Tenyerét nyújtja, ő is kap egy tablettát*. Parancsol valaki egy pohár vizet?

FÉLSZEG. Nem kérek.

RIZI. Van szódavíz is.

TEVÉKENY. Minek? Lenyeljük, és megvan.

RIZI. Egy utolsó konyakot sem?

KIMÉRT. Kár belém. Mire lenyelném, az ízet sem érezném.

TEVÉKENY. Ne diskuráljunk. Gyerünk!

RIZI. Jaj, drágáim, el ne siessük. Valamit hallok, fönt, a messzeségből...

TEVÉKENY. Nem érdekel. *Halkan a Sorsszimfónia*.

RIZI. Mintha zene szólna. Egy kórus. Az angyalok kara.

PISTI *miután fölharsantak a Sorsszimfónia első ütemei, egy felborult asztal mögül fáradtan föltápászkodik, eldúdolvá az előbbi dallamot. Átlépi az asztalt, körülnéz.* Üdvözlöm az urakat.

FÉLSZEG. Te vagy? Hát élsz?

KIMÉRT. Beszélj már. Mi történt?

PISTI. Semmi különös. Meghaltam, föltámadtam, ahogy szokás. *Mutatja a fejét.* Itt jött be a golyó, itt ment ki. Látszik valami?

TEVÉKENY. Semmi.

RIZI. Mint egy szúnyogcsípés. Maguk pedig dobják el azt a borzasztóságot.

FÉLSZEG. Inkább tegyük el. Még szükség lehet rá.

RIZI. Hogy mondhat ilyet? *Pistire mutat.* És éppen ma, élete legszebb napján? *A fénybe áll.* Mert ő élni fog, a maga életét fogja élni, egy testben, egy néven, egy személyben...

PISTI *ingerülten.* Asszonyom! Hagyjon engem békén! Mindig ráfizettem a jövődöléseire.

RIZI. De ha most, még egyszer, utoljára, felkínálnám a választás jogát?... Értse meg végre, hogy a jövő nem más, mint a jelen összes lehetőségei, és hogy mi, maga vagy én, melyiket választjuk a sok közül. *Visszalép a fénybe, hallgatózik.* Csendet kérek. *A Félszegré mutat.* Magáról beszélnek. Nincs valami cédula a bal hátsó zsebében?

FÉLSZEG *kapkodni kezd, keres.* Hol? Hátul? És épp itt ne kerestem volna? *Elővesz egy cédulát.* Pedig itt van! Megvan! Nem az, hanem egy másik. De ez is jó hír. *Olvas.* Örömmel tudatjuk családunk tagjaival, barátainkkal, ismerőseinkkel, hogy Pisti fiunk a mai napon házasságot kötött a lenni ige jövő idejével. Gratulálok! *Nászinduló.* *A Szőke Lány fején mirtuszkoszorúval, Papa és Mama kíséretében bevonul, kitarja a karját, boldogan jelenti.*

SZŐKE LÁNY. Én leszek, te leszel, ő lesz! Mi leszünk, ti lesztek, ők lesznek! *A Félszeg, A Tevékeny és a Kimért erőszakkal a Szőke Lány karjai közé vezetik a húzódozó Pistit. Rizi ezalatt nemzetiszínű kokárdát öltött, az asztalra tesz egy nagy anyakönyvet. A Szőke Lány beírja a nevét, Pisti – miután a Tevékeny nagyot lökött rajta – szintén. Hosszú csók. Az erősödő zenére a násznép kíséretében kivonulnak. Csak Rizi marad a színen, leteszi a kokárdákat, felkap egy rudat, rajta perecekkal. Megint új világ van. Nem kell többé félni! Polgártársak! Bátran vegyenek peracet! A pereceket a nézők közé dobálva kimegy.*

Előkelő vendéglő. Középen nagy üvegtábla, mögötte is, tehát a belső helyiségben, és előtte is, a teraszon, finom közönség ebédel. I. Férfi és Félszeg mint üzletvezető szolgálnak föl. Az egyik kis asztalon külföldi zászló. A pincér bort hoz, tölt.

Cigányzene.

I. FÉRFI. Das ist der echte ungarische „Pisti vér“.

SZŐKE LÁNY. Ach! *Nézik, koccintanak, kóstolják.* Wie fein!

PISTI *felöltöben, aktatáskával, kezében olajfestékekkel, elgondolkozva jön az utcán. Megáll, nézi a teraszon étkezőket. Aztán belép a teraszra, méricskéli az üveglakot.*

I. FÉRFI *egy szabad asztalra mutat.* Ebédelni tetszik?

PISTI *szórakozottan nézi az üveget.* Nem.

A Pincér elsiet. Pisti, mélyen elgondolkozva, aktatáskáját a külföldiek asztalára teszi. Azok megrökönyödve néznek rá. Ő azonban teljes nyugalommal kinyitja az olajfestéket, ecsetet, rongyot vesz elő. Mindezt szétrakja az asztalon. Aztán bemártja az ecsetet, az üveghez lép, és lassan, csinosan, látható élvezettel jókora sarlót és kalapácsot fest rá. Ahogy a kép az üvegen kibontakozik, úgy nő körülötte a konsternáció. Előbb elhalkul a beszélgetés, aztán döbbenet megáll a pincér és az üzletvezető. Már minden szem Pistire mered. Néhányan fölállnak.

FÉLSZEG *főlordít*. Rendőr! *A másik pincérrel hátulról lefogja Pisti karját.* Fogja, Szaniszló?

I. FÉRFI. Fogom.

FÉLSZEG *Pistihez*. Mi ez, kérem?

PISTI. Hogyhogy mi ez?

FÉLSZEG *a pincérhez*. Fogja, Szaniszló! *Pistihez*. Hogy mi akar ez lenni?

PISTI. Nem értem a kérdést, kérem szépen.

FÉLSZEG. Vak maga? Vagy bolond? Hát nem látja, hol van? Ez egy első osztályú luxusétterem ahová külföldiek is járnak... *Észreveszi a belépő II. Férfit mint rendőrt.*

II. FÉRFI *gyorsan felméri a helyzetet*. Látom. Ő csinálta ezt a mázsolmányt?

PISTI. Persze hogy én. Engedjenek el! *Ki akarja szabadítani magát.*

FÉLSZEG. Bilincselje meg!

I. FÉRFI. Nagyon helyes. *Látszólag megbilincseli.* Kövessen, feltűnés nélkül. *Elindulnak, egy kis kört csinálnak, Pisti közben megáll, nézi az aszfaltot.*

PISTI. Szabad?

II. FÉRFI. Mit?

PISTI. Az aszfaltra szeretnék festeni valamit.

I. FÉRFI. Ne tegye. Nyugodjon már meg, ember. *Eközben átalakították a színpadot. Íróasztal áll a sarokban. Ott ül a Tevékeny, mint rendőr-főkapitány, ír, föl se néz, mikor a Rendőr és Pisti belépnek.*

II. FÉRFI. Ezredes elvtárs, behoztam ezt az embert. Tetten értük, amint éppen ábrákat festett.

TEVÉKENY. Miféle ábrákat?

II. FÉRFI *odalép, a fülébe súg*.

TEVÉKENY *főlpillant, föl is áll. Elképedve*. Fényes nappal, egy ilyen jól öltözött ember! Mi a neve?

PISTI. Pisti.

TEVÉKENY. A teljes neve.

PISTI. Pistipistipistipistipistipisti. *A rendőr kiveszi Pisti zsebéből az igazolványt, és átnyújtja a Tevékenynek.*

TEVÉKENY. Tényleg. És maga tudós?

PISTI. Trágyakutató vagyok.

TEVÉKENY. Tényleg. *A festékre mutat.* Hol vette ezt a festéket?

PISTI. Nem vettem. Loptam.

TEVÉKENY. Lopta? Van rendes állása, családja, fizetése. És lop?

PISTI. Inkább elfelejtettem kifizetni. Tudniillik, el voltam gondolkozva.

TEVÉKENY. Térjen észre. Azt akarja mondani, hogy maga, mint tudományos kutató, lopott

olajfestékkel összemázolt egy vendéglői üveglakot?

PISTI. Nem összemázoltam. Sarlót és kalapácsot festettem rá.

TEVÉKENY. Normális embernek látszik. Miért?

PISTI. Mindig, ha elgondolkozom a világ folyásán, sarlót és kalapácsot szoktam festeni. Ez olyan szokás. Más ember kártyázik. Én festegetek.

TEVÉKENY. De miért éppen sarlót és kalapácsot?

PISTI. Miért éppen sarlót ne, és kalapácsot ne? Ha hibáztam, tessék megmondani... Bár ez ideig nem volt belőle kellemetlenségem.

TEVÉKENY. Hogyan? Ezt maga már máskor is megcselekedte?

PISTI. Még nehezebb időkben is.

TEVÉKENY. Eszerint azt is bevallja, hogy visszaeső?

PISTI. Miért ne vallanám? Hát bűn ez?

TEVÉKENY. Nem állítom, hogy bűn. De azt se állítom, hogy... Én nem állítok semmit. Törzsörmester elvtárs! Vegye le róla a bilincset. *A rendőr látszólag leveszi Pistiről a bilincset.*

II. FÉRFI. Értettem. *Megfordul. Hátára fehér sarló és kalapács van festve.*

TEVÉKENY. Törzsörmester! *A rendőr visszafordul. A maga háta festékes.*

II. FÉRFI. Festékes? *Vádló pillantást vet Pistire. Nahát tudja!*

TEVÉKENY. Menjen, váltson zubbonyt. *Rendőr elmege. Pistihez. Mindenekelőtt: mélyen sajnálom a történetet, és bocsánatot kérek a hatósági túlkapásokért.*

PISTI. Nem történt semmi.

TEVÉKENY. Mégiscsak megbilincseltek.

PISTI. Felejtjük el.

TEVÉKENY. Egyébként teljesen megértem önt. Legfőljebb az indítékra volnék kíváncsi. Párttag?

PISTI. Nem.

TEVÉKENY. Szimpatizáns?

PISTI. Nem.

TEVÉKENY. Tehát csak ideges?

PISTI. Az sem.

TEVÉKENY. Hát akkor mi készíti erre?

PISTI. Isten tudja. Elgondolkozom a világ folyásán, és akkor fogom az ecsetet, és... Mit mondjak? Nekem ez megnyugvást és valami kellemes szédülést jelent, mintha lebegnék a világ felett.

TEVÉKENY. Érdekes. Én pont így vagyok vele.

PISTI *nagy érdeklődéssel.* Igazán? Ön is fest sarlókat és kalapácsokat?

TEVÉKENY *körülnéz.* Ne kiabáljon, az ég szerelmére! Én egészen mást csinállok.

PISTI. Mit?

TEVÉKENY. Én járás helyett csinállok valamit. Minden lépésnél belevetem magam egy szakadékba.

PISTI. És nem üti meg magát?

TEVÉKENY *fölpattan, boldogan magyaráz.* Nem én. Csak zuhanok, és ugyanolyan kellemes szédülést érzek, mint maga... *Lelkesen elővesz egy konyhazsámolyt, fellép rá. Hangosan, mintha egy hegycsúcson állna.* Lát engem? Hall engem? És most figyeljen! *Leugrik, mintha nagy mélységbe vetné*

magát. Tessék. Itt vagyok. Próbálja meg! *Maga elé teszi a zsámolyt, újra fellép.* És innen a magasból micsoda kilátás! És most az ugrás, a zuhanás... Hopp! *Körülugrálja Pistit a zsámolyával.* Nincs kedve? Pedig micsoda mámor! Hopp! És látja, nem lehet belőle baj, senki se szólhat semmit! Föl, le, föl, le... *Lihegve Pisti elé áll, kezét nyújt neki.* Ne féljen! Rajta! Mire vár?

PISTI *elfogadja a segítő kezét, föllép a zsámolyra.*

TEVÉKENY. És most hopp!... vesse le magát.

PISTI *lenéz.* Hol itt a mélység? És hol a szép kilátás ebből a ronda rendőrszobából? Ha már ugrom, nem a zsámolyról vetem le magam. *Visszaül a székre.*

TEVÉKENY. Mit válogat? Minálunk nincsenek magas hegyek. Érje be azzal, ami van... *Elhallgat, mert beront II. Férfi.*

II. FÉRFI *ijedten.* Egy hölgy van itt. Lökdös, kiabál.

TEVÉKENY. Most nem fogadok senkit.

SZŐKE LÁNY *lihegve, mint aki mindenkit félrelökött az útból, beront, kiabál.* Szép kis rendőrség, ahová nem engedik be az embert... Pedig itt kell lennie... *Keresi Pistit.* Idehozták azt a csibészt bilincsbe verve... Megvan! Ő az a szatír! *A rendőrtisztnek.* Tessék szíves jegyzőkönyvbe venni. Följelentést teszek ellene.

TEVÉKENY. Mivel vádolja? És ki maga, asszonyom?

SZŐKE LÁNY. Gimnáziumi igazgató vagyok, háromgyermekes családom, két kitüntetés birtokosa, akinek ez a kéjenc, ez az elferdült nemi életű szörny a 7-es autóbusszon a feneké alá tette a kezét.

TEVÉKENY *Pistinek.* Megértette a vádat? Mikor utazott a 7-esen?

SZŐKE LÁNY. Majd én megmondom. Egy félórával ezelőtt, a Keleti pályaudvartól az Astoria Szállodáig. Én pedig a gimnáziumból jöttem. *Odarántja a zsámolyt, eljátssza.* Fölszállok, körülnézek. Nem szoktam akárhová ülni, mert megvannak a tapasztalataim... Leülök mellé, gondolom, egy jól öltözött úr... Ülök. Érzek valamit. Először azt hittem, hogy kesztyű, vagy valami csomag, mert az ember manapság mindenfélebe beleül. Föllállok. Megnézem. Semmi. Visszaülök. És megint. Valami puha, egy idegen test. *Fölsikolt, fölpattan, visszanéz.* És megint semmi. Nem gondoltam rosszra. Egy entellektüel ül mellettem, aki korrektül kinéz az ablakon... *Leül, épp amikor Pisti egy pillanatra a feneké alá teszi a kezét, óriási sikollyal fölpattan.* Ő volt, ő volt, ő volt... Csak nem tudta elég gyorsan visszahúzni azt a piszkos rendeltetésű tenyerét. Sirtam. Sikoltoztam. Segítségért kiabáltam. És kérem, mindenki, még a kalauz is nekitámadt ennek a szörnyetegnek, de ő volt a gyorsabb. Kiugrott a buszból, és egy festéküzletbe menekült...

TEVÉKENY *Pistihez.* Festéküzletbe? Ehhez mit szól?

PISTI. Engem már sok mindenfélével vádoltak ártatlanul, de hogy hölgyeket molesztálnék a buszon... *Elhallgat, mert belép a Féltség ünnepélyesen, sötét ruhában, a II. Férfi kíséretében.*

FÉLSZEG. Ő az. Csakugyan itt van. *Meghajol Pisti előtt.*

TEVÉKENY. Mi az már megint?

FÉLSZEG. A Német Tudományos Akadémia nevében üdvözljük önt, az emberiség jóttevőjét, aki aranyhalakon végzett kísérleteivel fölfedezte a rák gyógyszerét.

PISTI. Még hogy rák? Uram, valóban gyerekfejjel erről is ábrándoztam, de az élet úgy hozta, hogy csak a mindennapi megélhetésért tenyészthettem az aranyhalakat.

FÉLSZEG. Ne szerénykedjék! Jöjjön Berlinbe, vezesse tovább a kutatásokat!

PISTI *kapkodva.* Istenem! Hadd gondolkozzam legalább... Talán még nincs későn. Adjanak egy kis időt... *Elhallgat, mert beront a Kimért.*

KIMÉRT *kezében trapéz.* Hol van? Mire vár? A mi műsorszámunk következik.

TEVÉKENY. Mit akar? Kit keres itt?

KIMÉRT. Pistipistit, a halálugrót. *Pistihez.* Gyerünk, gyerünk, gyorsan a porondra. *Más hangon, mint egy kikiáltó.* Most pedig, hölgyeim és uraim, őrizték meg nyugalmukat, mert látni fogják Pistipistit, amint egyetlen lendülettel két szaltót és egy halálorsót csinál. *Pistihez.* Hopp!

Pisti futni kezd a trapézzal, aztán megtorpan.

PISTI. Nem megy. Pedig istenem, de szép is lenne! Hiszen a cirkusz az én örök nosztalgiám. Egy lendülettel föl a kupolába, és egy szaltó mortála a fényszórók tűzében, az emberek fölött... De sajnos, tériszonyom van. *A rivaldához lép.* Ha csak innen lenézek... *Meginog.* Fogjanak meg!

I. FÉRFI *egy nagy, fekete zászlóval belép.* Itt vagyok. Jó napot. Le az államhatalommal.

TEVÉKENY. Ki küldte? Honnan jött?

I. FÉRFI. A francia anarchoszindikalista ifjúság kiküldöttje vagyok. Ön Pistipisti, a nagy forradalmár?

TEVÉKENY. Nem. Én a budapesti rendőrkapitány vagyok.

I. FÉRFI. Akkor dögöljön meg. Pisti!

PISTI. Mit akarnak tőlem?

I. FÉRFI *meglengeti a zászlót, fél térdén.* Jöjjön! Vezessen! Vegye át a zászlót! Párizs fölött a hold vérben úszik. A munkásság sztrájkol, a diákság harcol, a karhatalom kloákába menekült. A Sorbonne alá van aknázva. Csak önre várunk.

PISTI. Mit kéne csinálnom?

I. FÉRFI. Minden készen áll, csak a kanócot kell meggyújtania, és két perc múlva a hatalom bátyája a levegőbe repül. Tessék, egy doboz gyufa.

PISTI. Tegye el. Ne is lássam. Persze, maguk jól emlékeznek, diákkoromban én is összeeskábáltam robbanó tölteteket, de egyszer, és épp egy szál gyufával, csúnyán összeégettem az ujjamat. *Rémülten.* Hólyag nőtt rajta. Jaj de fáj! *Elhallgat, dühbe gurul, meglátja a belépő Rizit.* Mi az? Maga is itt van? Dobják ki ezt a nőszemélyt!

RIZI *harsányan.* Jó napot! Megjöttünk. Kérem, csináljanak helyet, a férfiak álljanak sorfalat.

PISTI *öklét rázza.* Segítség! Rendőr! Ki velem!

RIZI. Ezt maga mondja, akiért annyit küzdöttem? Akiben vakon bíztam? Nem emlékszik? *A saját szavait idézi.* „Élni annyi, mint vállalkozni.” És ami most jön, ami most lesz... Nem szólok semmit. A tíz ujját megnyalhatja utána. *A többiekhez.* Csönd legyen! Sorfalat. Harangzúgást. Harsonaszót.

Harangkongás, I. és II. Férfi megfújja a harsonákat. Mindenki a bejáratot nézi.

PAPA *izraelita főpapnak öltözve, ünnepélyesen belép.* Egy intésére csönd lesz. Az én nevem doktor William Nelson George Lipschütz, és a New York-i izraelita hitközség főrabbi vagyok... Ez itt a budapesti rendőrkapitányság?

TEVÉKENY *tisztelettudóan föláll.* Igenis, kérem.

PAPA. Akkor jó helyen járok. *Hátraszól.* Hozzák be a csipkebokrot. *Két kísérője középre teszi a bokrot.* Mi ugyanis azt az értesítést kaptuk, hogy megjött a Messiás, és hogy itt, Budapesten, a fél emelet hat szám alatt található. *Pistire néz, meghajol.* Ön volna az? Kérem, nyújtsa ki a kezét. *Pisti, mint egy alvajáró, kinyújtja a kezét.* Nem oda. A bokor felé.

PISTI *kinyújtja a kezét, a csipkebokor fellángol. Pisti döbbenetesen forgatja, nézi a kezét. Hihetetlen... Megfejtethetlen. A Kimért, a Féltség és a Tevékeny térdet hajtván három üveg vörös bort némán s hódolatteljesen Pisti lábai elé helyez.*

PISTI *a többiekhez.* Nem tudom, mit várnak tőlem, de most, amikor ezt a bokrot égni láttam, eszembe jutott, hogy egyszer, nagyon régen, még fiatalon, elfogott egy különös érzés. Emlékszem, egy csónakban ültem, egy szelíden ringó halászladikban, és kimentünk a vízre, egy nagy víz, egy kék víz kellős közepére... És most várjanak. Megpróbálom felidézni, mit éreztem akkor. Nem is azt. Hogy most mit érzek. *Összerezzen, amikor a Mamát meglátja.*

MAMA *nyugodtan, mosolyogva, mint aki jó hírt hoz, belép. Kezében egy újság, fölmutatja. Szervusz, fiam. Mit csinálsz te itt?*

TEVÉKENY. Nem lehet bejönni.

MAMA. Engedjen be, az anyja vagyok.

TEVÉKENY. Szűzanyám!

PISTI *lázasan.* Mama, kérem, tessék egy kicsit várni...

MAMA. Dehogyan várok, fiam... *Meglengeti az újságot.* Ide nézz, milyen meglepetés! Még jó, hogy mindig megnézem az apróhirdetéseket. Fiam, kisfiam, itt állást kínálnak egy nagyvállalatnál, mely megbízható szakembert keres... *A többieknek magyaráz.* Ő erre várt egész életében. Amikor kisfiú volt, és nem tudott elaludni, odaültem az ágyához, és beszélgettünk, míg le nem csukódott a szeme... *Pistihez.* És emlékszel? Egyszer azt mondtad, Anyu, kérem, ha nagy leszek, én Pisti szeretnék lenni. *Mosolyogva, a többiekhez.* Csak nevettem. Hiszen az vagy, mit akarsz, te kis butám. Nem, mondta ő, engem csak úgy hívnak, de attól, hogy úgy hívnak, még nem vagyok az! Már akkor ilyen kis nagyokos volt. *Pistinek.* És most figyelj. *Olvassa.* Kitűnő hírnévnek örvendő nagyvállalat, mely dolgozóinak vasúti szabadjegyet és kedvezményes üdülést biztosít, sokévi gyakorlattal rendelkező, szorgalmas, megbízható Pistit keres... *Lelkesen.* Itt egy Pistit keresnek, édes fiam!

PISTI *elveszi anyjától az újságot, elolvassa, nem akar hinni a szemének.* Pistit keresnek... *A többiekhez.* Barátaim! Mama! Kedves ezredes elvtárs! Tisztelt főtisztelendő úr! Köszönöm szépen, hogy fölkerestek, fejemre olvasni erényeimet és bűneimet. Nincs értelme a tagadásnak. Beismerő vallomást akarok tenni. Minden, ami itt elhangzott, igaz. Én voltam a cirkusz porondjának hőse, és az első magyar anarchista, azonkívül zsoke is, csak túlléptem a súlyhatárt. Gyógyítani tudom a rákot, ez mind igaz, de az is igaz, hogyha a villamosra felszáll egy feszes fenekű nő, akkor alája teszem a tenyerem. Mit csináljak, enélkül nem tudok élni. De nem tagadom azt sem, hogy én vagyok a Messiás, és az is igaz, ami itt nem hangzott el, hogy hazudtam, csaltam, megalázkodtam, egy személyben hóhér és áldozat voltam, és olajfestéket loptam a festékküszletből. És a Mama is, ő is szóról szóra igazat mondott. Még ma is, néha, az álmaimban, Pisti vagyok... Hogy ez miért álom? Hiszen a logika alaptörvénye, hogy minden dolog önmagával azonos, vagyis Pisti egyenlő Pistivel... *Elindul a rivalda felé.* De most itt ez a hirdetés!... Nem akarok többé kettéválni, se sokadmagammal viselni egy nevet. Megpróbálok egyetlen gondolattá válni. Talán most sikerül... Elfogadom az állást, ezentúl Pisti leszek. *Hátra, a többiekhez.* De ha nem hagytok, de ha nincs másképp, de ha muszáj, akkor még néhányszor meghalok. Hol van Rizi? Most mondjon jövődöt. Ki fog megölni? Barátom, ellenségem? Apám, fiam, feleségem? Vagy még egy háború? Egy gombafelhő? Egy eltévedt puskagolyó? Vagy saját magam? Vagy pedig, ki tudja, de ezt remélni se merem, csak megfáradt szívemben pattan el egy ér? *Zene.*

FÉLSZEG *mikrofonnal a kezében mosolyogva előrelép.* Én azért vagyok itt, hogy mindent, amit látnak, megértsenek. Kérem, tessék csak egész bátran megkérdezni, ha nem egészen világos valami. *A szereplők egymás mögé állnak, és így libasorban ide-oda kanyarogva követik útján a Félstegét. Gyorsan, lendületesen.* Most pedig, hölgyeim és uraim, szeretettel üdvözlöm önöket, kérem, kövessenek. Remélem, jól érzik magukat Budapesten, és ha most közelebről megismerik, még jobban szeretni fogják ezt a várost, mely, amint látják, a Duna két partján terül el. Az ott Buda, ez itt Pest. Szíveskedjenek megkapaszkodni. Ez az ingás onnan származik, hogy éppen a Dunán kelünk át, egy pontonokból vert, úgynevezett katonai szükséghidon. Ez persze nem ideális megoldás, de megszoktuk, mert a stabil hidak néha föl vannak robbantva. Pillanatnyilag, ha nem csal a szemem, a hidak épségben vannak. Kérem, vessenek rájuk egy pillantást, mert így sokkal szebbek, mint fölrobbantott állapotban.

Ez most Buda. Itt állunk a Halászbástyán, ahonnan az egész város megtekinthető. Az a nagy, lángoló épület a Vár. Lehet ugyan, hogy csak fűtéspróbát tartanak, de ezt most nem tudjuk megállapítani. Túloldalt, a Duna bal partján, ameddig ellát a szem, Pest romjai láthatók. Helyesbíték. A pesti házak teljes épségben állnak, de ez ne tévessze meg önöket, a látvány nem állandó jellegű.

Menjünk tovább. Kérem, ne lépjenek rá az utcán heverő holttestekre. Bocsnát, most látom, hogy ez a sarki rikkancs, aki azért feküdt hasra, mert csoportunkat egy közeledő páncélossal tévesztette össze. Látják, már integet is, mert nálunk nagyon szeretik a külföldieket.

Most átmegyünk Pestre. Ez itt a Belváros, Budapest szíve. Egy kis sétára indulunk. Kérem, kövessenek óvatosan, az utca vagy azért van felásva, mert csatornáznak, vagy pedig, mert tankcsapdákat ásnak. Igen, kérem, értem a kérdést, minket ez nem zavar, amint látják, az utcákon eleven élet lüktet, a budapesti nők csinosak, elegánsak, mindenki jókedvű, nyugodt. Igen, kérem, bizony előfordul, hogy valaki torkig lesz ezzel a felfordulással, és megszökik. De ezek aztán szenvednek, átvirrasztják az éjszakát, mert visszavágnak ebbe a felfordulásba. Igen, kérem, értem a kérdést, de erre nem tudok magyarázatot. Ez csak egy kis tér, nincs különös nevezetessége. Ott, a szökőkút mögött, ahol most gyerekek futballoznak, időnként temetkezni szoktunk. Igen, kérem, értem a kérdést, vannak nálunk rendes köztemetők is, ahol a sírokat szabályosan megássák, és ahol csupa halott fekszik. Úgy van, kérem, ennek ellenére elő szokott fordulni, hogy itt, a Belváros füves részein hantoljuk el szeretteinket. Nem, kérem, nem rendszeresen, hiszen a temető nálunk is temető. Úgy van, kérem, helyes a megjegyzés, azt lehet mondani, hogy hol ide temetkezünk, hol oda. Nem, kérem, őszintén sajnálom, de erre sem tudok magyarázatot. Most megállunk, és egy borpincét fogunk meglátogatni, hogy megízleljük a magyar föld büszkeségét, a tokaji aszút... Bocsnát. Tévedtem. A borpince helyett egy bombabiztos fedezékbe megyünk. Lehet ugyan, hogy ami innen gombafelhőnek látszik, csak a gyárkémények füstje, de ebben a városban, melynek szépségeit most megmutattam önöknek, egy kis óvatosság sohasem árt. *Zenei szirénahang.* Kérem, kerüljük a pánikot. Előbb az asszonyok, kisgyerekek, végül az urak. *Sziréna, robbanás. Zene. Most a szereplők sorban egymás után a rivaldához lépnek. Ki-ki egy bekezdést mond el az alábbi szövegből. A prózai szöveg mindig tárgyilagos előadásban hangzik el, érzelem csak a megjelölt zenei frázisokban van. Ezeket bármely jó hangú szereplő előadhatja.*

1. A Kálvin téren egy autóbusz nekirohant egy fának. Hirtelen az egész városban megálltak az összes villamosok. Minden megállt, még a kisvasút is a játéküzlet kirakatában.

ÉNEK *zenei aláfestéssel.* És egyszerre csönd lett!

2. Később még felzörgött valami, de csak egy újságpapírt söpört magával a szél. Aztán nekisodorta egy falnak, és még nagyobb lett a csönd.

3. Nyolc perccel az atombomba robbanása után kialudt a villany. Rögtön utána a rádióban lejárt az utolsó gramfonlemez. Egy óra múlva szörcsögni kezdtek a csapok, aztán nem folyt több víz. *Zene.*

ÉNEK. A lomb is száraz lett, akár a bádög.

4. A szemafor szabad utat jelzett, de az utolsó bécsi gyors már nem futott be a pályaudvarra.

5. Egy hónap alatt elgyomosodtak a parkok, zab nőtt a gyermekjátszóterek homokozóiban. *Zene.*

ÉNEK. AZ évszakhoz képest hideg idő volt, a romok hosszú, éles árnyakat vetettek.

1. Minden ehetőt fölettek az egerek. Az egér roppant szapora állat. Nem sok idő múlva úgy ellepték az utcákat, mint valami bársonyos, iszapszerűen hömpölygő kövezet.

2. Birtokba vették a lakásokat, a lakásokban az ágyakat, a színházakban a zsöllyéket. Bejutottak az Operába is, ahol a Traviata került színre utoljára.

ÉNEK. La Traviata.

3. Amikor az utolsó hegedűn átrágták az utolsó húrt, annak pendülése volt Budapest búcsúszava.

4. De már másnap, az Operával épp átellenben, egy romház kövein megjelent egy cédula:

PISTI. Hozott szalonnával egérirtást vállal özvegy Varsányiné!

MIND *lelkesen*. Varsányiné.

MIND *nevetve*. Varsányiné.

MIND *mintha a nevetés az arcukra fagyott volna, a szót elharapva*. Vars!... *A nézőtér kivilágosodik. A színészek sarkon fordulnak és kimennek. A színpad üres.*

Vége